

Bijlage 4-3   Memo geur De Elzen

MEMO

Aan   : M. Winkelmolens
Van   : Henk Ullensbroeck
Datum   : 12 februari 2019
Betreft   : Gebiedsproces de Elzen gemeente Boekel, analyse geurbelasting
Project   : P184292

Inleiding

Het gebied De Elzen in de gemeente Boekel kent een sterke menging van varkensbedrijven, andere agrarische functies en woningen. Deze menging is ontstaan door enerzijds het omzetten van agrarische bedrijven naar wonen en anderzijds door inplaatsing en schaalvergroting van veehouderijen en tuinbouwbedrijven. De woonbebouwing is geconcentreerd aan de wegen de Elzen en de Molenbrand. Ten noorden en ten zuiden van het buurtschap is sprake van grootschalige (agrarische) bedrijvigheid. De aanwezigheid van meerdere varkensbedrijven leidt tot een hoge geurbelasting op de omliggende woningen en klachten en zorgen m.b.t. overlast door geur van omwonenden. Tegelijkertijd leidt de cumulatieve geurbelasting er toe dat veehouderijen niet verder kunnen groeien, tenzij de groei gepaard gaat met een sterke afname van de geurbelasting.

De gemeente Boekel is gestart met een gebiedsproces, waarin gesproken is en wordt met betrokken partijen, zoals agrarische ondernemers met plannen voor groei, agrariërs die op korte termijn hun bedrijf beëindigen of mogelijk willen beëindigen, burgers met bouwplannen en andere omwonenden. Op basis van die gesprekken is met behulp van een kavelpaspoort de situatie per individuele bedrijfslocatie in beeld gebracht. De paspoorten bestaan per locatie uit een analyse van de huidige situatie, verwachte ontwikkelingen en scenario's voor ontwikkelingen.

Ditzelfde is uitgevoerd voor het buurtschap als geheel. In een gebiedspaspoort is samenvattend beschreven wat de uitdagingen en doelen zijn om te komen tot een verbeterde situatie in het gebied. De tussenresultaten van het doorlopen gebiedsproces zijn beschreven in een oplegnotitie (12 februari 2019) met daarbij bijlagen als kavelpaspoorten per bedrijfslocatie, een gebiedspaspoort en gebiedskaarten met een beschrijving van de huidige situatie, autonome ontwikkeling en gewenste ontwikkeling. Deze memo vormt ook een bijlage van deze oplegnotitie.

Doel van deze memo

Deze memo bevat een korte samenvatting van de doorrekening van aantal mogelijke maatregelen/ontwikkelingen op hun effectiviteit om de geurbelasting te reduceren. Deze memo is bedoeld om college, raad en betrokken partijen te informeren over de resultaten van de verkenning naar oplossingsmogelijkheden als achtergrondinformatie voor dat werkdocument. Daarnaast is deze memo bedoeld om als bouwsteen te gebruiken voor overleg met de betrokken partijen en besluitvorming over vervolgstappen door het college van B&W en de gemeenteraad van Boekel.

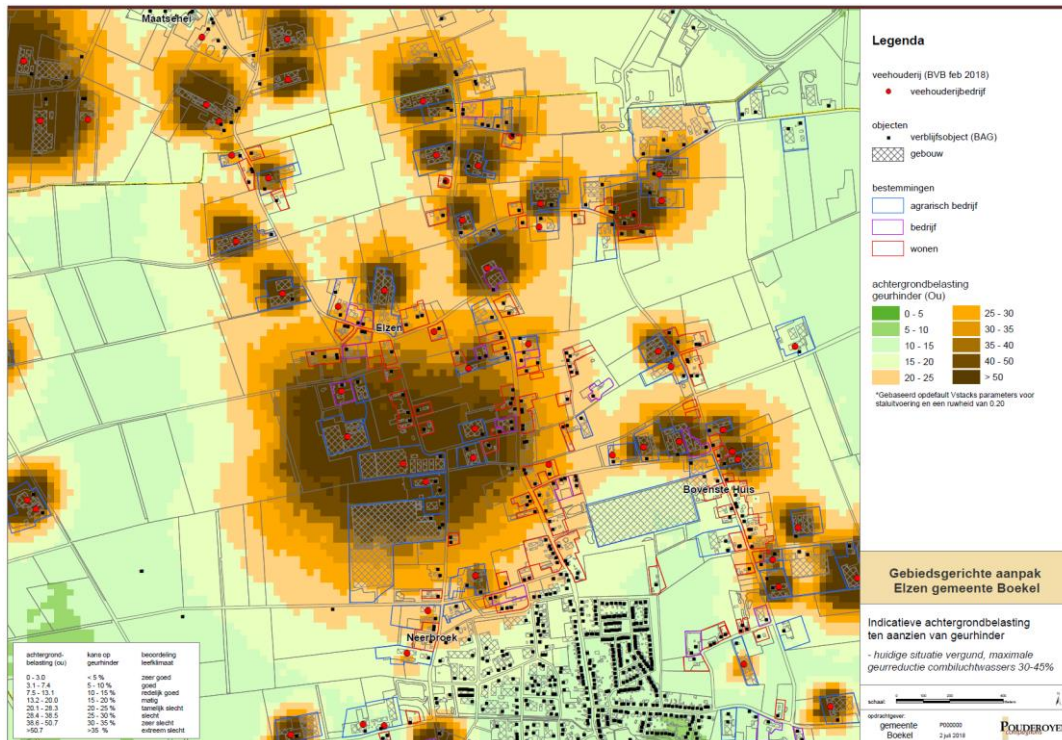
Dit omdat het verminderen van de geurbelasting van belang is voor een verbetering van het woon- en leefklimaat voor omwonenden. Ook is dat van belang voor verdere ontwikkelingen in het gebied. Zonder een forse vermindering van de geurbelasting kunnen veehouders niet verder ontwikkelen en zullen ook bouwplannen van omwonenden op belemmeringen stuiten. Het gebied staat dan "op slot" en de knelpunten blijven dan waarschijnlijk langdurig bestaan.

Huidige situatie

De berekende geurbelasting op de woningen in het buurtschap die afkomstig is uit de stallen van de omliggende veehouderijen is in De Elzen hoog, ook ten opzichte van andere delen van het buitengebied van Boekel. Dit komt vanwege de combinatie van grote varkensbedrijven op relatief korte afstanden van woningen, nieuwe inzichten t.a.v. de effectiviteit van luchtwassers in verwijderen van geur voordat deze de stal verlaat. Een deel van de woningen in het gebied zijn ontstaan op locaties van voormalige veehouderijen. Deze woningen kennen wettelijk een lagere bescherming bij de vergunningverlening voor veehouderijen. Bij de beoordelen van het woon- en leefklimaat in ruimtelijke procedures moet de geurbelasting ook op deze woningen worden beoordeeld.

Naar aanleiding van een evaluatie van de landelijke geurregelgeving, is er in opdracht van het ministerie van Milieu onderzoek verricht naar de rendementen van combiluchtwassers m.b.t. de verwijdering van geur. De gemiddelde geurverwijdering van de onderzochte combiluchtwassers bedroeg maximaal 45%, terwijl in de vergunningverlening voor enkele luchtwassers werd uitgegaan van 85% geurreductie. Door het ministerie zijn daarom met ingang van 20 juli 2018 nieuwe geuremissienormen vastgesteld. De nieuwe emissiefactoren zijn terug gebracht naar maximaal 45% geurverwijdering van combiluchtwassers en maximaal 30% bij enkelvoudige luchtwassers.

Voor de aanpassing van de emissiefactoren voor de combiluchtwassers was er in de Elzen al sprake van een voor geur overbelaste situatie. De berekende cumulatieve geurbelasting op woningen in het buurtschap was voor die aanpassing van de factoren voor een aantal woningen al hoger dan de normen die daarvoor zijn opgenomen in de provinciale Verordening ruimte (maximaal 20 geureenheden).

Figuur 1 Berekende geurbelasting uit stallen van veehouderijen, op basis van vergunde sierplaatsen en stalsystemen en de actuele geuremissiefactoren. In de licht- en donkeroranje is de berekende geurbelasting hoger dan de provinciale norm van 20 geureenheden cumulatief.

Milieuruimte op het gebied van geur

Als toetswaarde voor de cumulatieve geurbelasting (=achtergrondbelasting) is een grenswaarde van 20 Ou voor de achtergrondbelasting van belang. Dit is de norm die de provincie hanteert in haar Verordening ruimte als grens voor een goed woon- en leefklimaat in het buitengebied voor de veedichte gebieden. Tevens is deze norm van belang voor de milieugebruiksruimte voor de intensieve veehouderijen. Bij een overschrijding van deze norm, zoals in De Elzen het geval is, is uitbreiding van een intensieve alleen mogelijk als deze gepaard gaat met een proportionele afname van de geurbelasting. Hoe meer een intensieve veehouderij bijdraagt aan de normoverschrijding hoe sterker moet de geurbelasting na ontwikkeling worden gereduceerd. Kan dat niet, dan zijn er geen mogelijkheden voor ontwikkelingen, tenzij het een opvulling van eerder verkregen rechten (omgevingsvergunning) betreft die niet gepaard gaat met een uitbreiding van de stalruimte ("opvulling binnen de bestaande fundamenten van de stallen"). De Verordening ruimte van de provincie werkt namelijk alleen door bij ruimtelijke uitbreidingen. De landelijke regelgeving op het gebied van geur biedt ruimere mogelijkheden om uit te breiden in een overbelaste situatie via de zogenaamde 50% regeling.

Zo'n 20% van de vergunde varkensplaatsen in dit gebied is gehuisvest in traditionele stallen. Modernisering van deze stallen is aan de orde van de eisen op basis van de landelijke regelgeving (Besluit emissiearme huisvesting) of de provinciale regelgeving (Verordening natuurbescherming). Uitbreiding van het aantal dieren in combinatie met emissiereductie in die stallen is normaliter alleen mogelijk binnen de eerder vergunde/gerealiseerde stalruimte. Bij extra stalruimte is de opgave veelal groter (provinciale eisen). Veel veehouderijen in de Elzen zitten daarom nu of na een laatste moderniseringsslag "op slot" v.w.b. de geuremissie- en geurbelasting.

Mogelijkheden om de geurbelasting te verminderen

Voor de aanpassing van de geuremissiefactoren in juli 2018 bedroeg de gesommeerde vergunde uitstoot van geur uit de stallen van de varkensbedrijven in dit gebied 335 duizend geureenheden per jaar. Na de bijstelling van de geuremissiefactor voor luchtwassers is deze toegenomen tot 575 duizend geureenheden. Een toename van 70%. Zelfs bij de toepassing van de nu beschikbare en vergunbare technieken, kan de geuruitstoot niet worden teruggebracht tot een niveau van de berekende geurbelasting zoals die was vóór de aanpassing van emissiefactoren. Terwijl er ook in die situatie al sprake was van een overbelaste situatie.

Het toepassen van emissiearme stallen en/of luchtwassers is op dit moment dus minder effectief zijn dan eerder ingeschat. Dat betekent dat voor een substantiële afname van de geurbelasting, naast modernisering van traditionele stallen, aanvullende maatregelen nodig zijn, zoals

- Het verminderen van het aantal veehouderijlocaties / het aantal dieren. Als veehouderijen stoppen verdwijnen geurbronnen en neemt de geurbelasting nabij die veehouderij af. Hoe groter de veehouderij de stopt, hoe groter de afname van de cumulatieve geurbelasting. Bedrijven stoppen op basis van economische redenen, deels omdat er investeringen nodig zijn om te voldoen aan de milieueisen (autonome ontwikkeling). Extra stoppers ten opzichte van de autonome ontwikkeling of bedrijven die op een andere locatie hun productie concentreren is alleen mogelijk op basis van vrijwilligheid. Het uitplaatsen /uitkopen van intensieve veehouderijen uit de Elzen is financieel niet haalbaar.
- Een sterkere verdunning van de geur met de buitenlucht, via een hoge uittredesnelheid van de lucht uit de stallen. De concentratie van geur op woningen neemt bij een sterkere verdunning af. De rekenmodellen staan een uittredesnelheid tot 10 meter per seconde toe, maar de haalbaarheid van dergelijke snelheden is twijfelachtig. Het toepassen van een hoge uitstroomsnelheid in de vergunningverlening leidt tot een risico dat de geurbelasting in de praktijk hoger uitvalt en kan nadelig uitwerken voor milieuaspecten, zoals een toename van geluid en het energieverbruik.
- Een sterkere scheiding tussen stallen/emissiepunten en woningen. Bijvoorbeeld door een herschikking van stallen: het op termijn niet meer gebruiken van stallen die op korte afstand van woningen zijn gelegen en het verplaatsen van dieren naar stallen op grotere afstanden. Of het nemen van technische maatregel op de bedrijven om de emissiepunten verder af van de woningen te situeren. Tevens het vermijden van het ontstaan van nieuwe woningen op locaties waar de geuroverlast te hoog is.

Verkenning van de te behalen afname van de geurbelasting

Om te toetsen in welke mate bij een bepaalde combinatie van ontwikkeling van de individuele bedrijfslocaties leidt tot de gewenste afname van de cumulatieve geurbelasting, bij voorkeur tot onder de grenswaarde van 20 Ou (toetswaarde provinciale Verordening ruimte), is een milieukundige verkenning uitgevoerd. Hierbij zijn de volgende scenario's onderscheiden:

- De vergunde situatie (omgevingsvergunning), situatie medio 2018, maar met verdiscontering van de nieuwe emissiefactoren van de luchtwassers (sinds juli 2018)
- Een scenario die uitgaat van de autonome ontwikkeling (stoppers en ingezette modernisering stallen), aangevuld met het vrijwillig beëindigen van de intensieve veehouderij op de locaties Elzen 6 en Elzen 10a (=scenario 1 stoppers)
- Een scenario die uitgaat van het plan van de familie Coppens om de locatie aan de Molenakker 3 te beëindigen in combinatie met een uitbreiding van de locatie Molenakker 5 en het meer westelijk situeren van emissiepunten (=scenario 2, plan Coppens)
- Een scenario die het plan van de familie Coppens verder uitbreid door ook de emissiepunten/stallen van de locatie Molenbrand naar het zuidwesten van het buurtschap te verplaatsen (=scenario 3, plan Coppens-plus)
- Een combinatie van het scenario stoppers met het scenario Coppens-plus. Deze combinatie is aangeduid als het scenario Leefbaarheid (=scenario 4, stoppers en plan Coppens plus)

Bij de berekening van de geurbelasting is voor alle situaties uitgegaan van een zogenaamde default uittredesnelheid van 4 meter per seconde. Mocht blijken dat voor bepaalde situatie een hogere uittredesnelheid haalbaar te zijn en niet op bezwaren vanuit energie, geluid of andere aspecten te stuiten, dan zal er sprake zijn van een extra afname van de geurbelasting op woningen.

In onderstaande tabel is de berekende geurbelasting op woningen in het buurtschap per scenario vertaald in een beoordeling van het woon- en leefklimaat. Hierbij is gebruik gemaakt van de relatie tussen de berekende cumulatieve geurbelasting, de kans op hinder en de beoordeling van het woon- en leefmilieu zoals die is beschreven in de handreiking bij de Wet geurhinder en veehouderij, voor de vee-dichte gebieden in Nederland (zogenaamde concentratiegebieden). Deze vertaalslag is ook gehanteerd in de Verordening ruimte van de provincie Noord-Brabant.

De provinciale norm van maximaal 20 Ou in het buitengebied komt overeen met een beoordeling van het woon- en leefklimaat als goed of matig. Boven de 20Ou wordt het woon- en leefklimaat beoordeeld als slecht of zeer slecht. De GGD hanteert in haar advisering strengere advieswaarden. Deze liggen in de buurt van de relatie tussen geurbelasting en de beoordeling van het woon- en leefklimaat die in de handreiking van de wet wordt gehanteerd voor vee-luwe-gebieden en gaat uit van maximaal 10 Ou (hinderpercentage maximaal 12%) voor het buitengebied.

scenario	Huidig vergund	Scenario 1 Stoppers	Scenario 2 Plan Coppens	Scenario 3 Pan Coppens plus	Scenario 4 leefbaarheid (combi Coppens-plus en stoppers)
goed	0	0	0	2	6
matig	1	6	5	13	26
slecht	33	29	30	29	13
Zeer slecht	11	10	10	1	0
totaal	45	45	45	45	45

Tabel 1: Beoordeling woon- en leefklimaat op woonlocaties in het buurtschap de Elzen, op basis van berekende achtergrondbelasting en de vertaling daarvan in de beoordeling van het woon- en leefmilieu (goed = tot 7.4 Ou, matig = tussen 7.5 Ou en 20 Ou, slecht = tussen 20,1 Ou en 38,5 Ou en zeer slecht is 38,6 Ou of hoger)

Conclusie

Uitgaande van de provinciale norm van maximaal 20 Ou, is er nu voor nagenoeg elke woning in het buurtschap sprake van een voor geur overbelaste situatie. De scenario's 1 (stoppers) en scenario 2 (plan Coppens) leiden tot een verbetering, maar het aantal woningen met een berekende geurbelasting van 20 Ou blijft in deze scenario's hoog. Scenario 3 (Plan Coppens-plus) en vooral Scenario 4 (combinatie van het plan Coppens plus en het scenario stoppers) leidt tot een sterkere afname van het aantal woningen met een geurbelasting van 20 Ou of meer. Maar ook dan resteert er nog een groep woningen met een berekende achtergrondbelasting van 20 Ou.

Het toepassen van aanvullende maatregelen als hogere uittredesnelheden kan tot een verdere verlaging leiden, maar het rendement van een dergelijke maatregel is nog niet verdisconteerd in de resultaten vanwege onzekerheden m.b.t. de haalbaarheid, mogelijke afwenteling (energie/Co2, geluid) en effecten bij het minder goed functioneren van de technieken. Desondanks kan gesteld worden dat in een aantal situaties een verhoging van de uittredesnelheid naar bijvoorbeeld 6 meter haalbaar zou moeten zijn en kan leiden tot een verdere vermindering van de geurbelasting op nabijgelegen woningen.

Het onderzochte scenario leefbaarheid gaat uit van een sterke concentratie van geuremissiepunten op grotere afstand van woningen. De haalbaarheid van een dergelijke concentratie en verplaatsen zal technisch nog onderzocht moeten worden. Dit vereist ook vormverandering van bouwblokken en flexibiliteit./medewerking van de provincie. Het scenario leefbaarheid kent dus nog de nodige onzekerheden. Maar als "stip op de horizon" is dit wel het scenario dat van de onderzochte scenario's het meest tegemoet komt aan de wens om de geurbelasting te verminderen in combinatie met ruimte voor (her)ontwikkeling.